

ПРО ДАВНІ ХРАМИ ЗАРІЧНЕНЩИНИ

Кожний давній документ, пов'язаний із долею Полісся, доповнює історію нашого краю новою інформацією. Чимало цікавого про зарічненські села можна дізнатися із опису церков Мінської єпархії, складеного архимандритом Миколою.

Він склав і видав у 1864 році «Історико-статистичний опис Мінської єпархії».

Доповнює ці дані інформація з опису церков та приходів Мінської єпархії, складеного в 1878 - 1879 роках за офіційною вимогою свідчень від приходів. У восьмому томі збірки подано описи церков Пінського повіту.

При описі усіх зарічненських церков відзначено, що вони не пристосовані до опалення, що в жодній церкві немає богодільні.

БОРОВА. В описі архимандрита Миколи зазначено, що Миколаївська церква в селі Борова побудована в 1843 році поміщиком Антонієм Крашевським, а в описі 1878 року записано, що церква тут споруджена в 1846 році на кошти прихожан. Зовні стіни пофарбовані жовтою фарбою, дах – зеленою, усередині церква побілена. Ікон, яким поклоняються прихожани, дві: Святителя Миколи та Святого Андрія Первозданного. Обидві намальовані на холсту. Перша знаходиться в церкві села Борова, друга – у Перекаллі. До приходу, крім названих сіл, належить ще й Млинок. Прихожан 1455, вони займаються землеробством. Хресна хода й молебень бувають лише під час бід. Особливо тут вшановується дні Святого Миколи, але особливих приношень на користь церкви не буває. Училища в приході

розібрана. Діюча церква побудована в 1860 році. На її будівництво місцеві землевласники Товія та Едуард Орди дали весь матеріал та головного майстра. А місцеві жителі взяли на себе доставку матеріалу. Престол був один – в ім'я Святої Параскеви П'ятниці. Зовні стіни церкви пофарбовані в жовтий колір, купола – у білий, дах – учервоний. Усередині церква пофарбована в голубий колір, на карнизах та виступах – голубі «відливи». Іконостас білий, із позолоченими рамами, різьбою. У церкві 12 ікон «нового письма». Тут зберігалися метричні книги з 1775 року. Кладовище в приході одне, на ньому стара каплиця. Приход (1878 рік) складається із одного села. Жителі його займаються землеробством та теслярством. У приході є церковно-приходське попечительство та штатне народне училище. Проте відсоток грамотних непомітний.

дована в 1790 році за кошти прихожан, а Старокінська Миколаївська – у 1790 році священиком Лицевичем. Тут зберігаються метричні книги з 1730 року. Прихожан 1287 чоловік, їхня релігійність низька. Хресна хода організовується лише під час громадських бід. У приході є церковно-приходське попечительство. Школи немає, тому відсоток грамотності дуже мало помітний.

МОРОЧНЕ. В описі архимандрита Миколи записано, що про дату будівництва церкви, яка знаходиться поблизу цього села, відомостей немає. А в книзі 1878 року відзначено, що церква села Морочне побудована поміщиком Терлецьким. Зовнішні стіни пофарбовані голубою фарбою, дах та куполи – червоною. Внутрішні стіни не побілені й не пофарбовані. Іконостас пофарбований у темно-голубий колір. Престол один – в ім'я Святої Великомучениці Параскеви П'ятниці.

ква побудована в 1828 році священиком Вікентієм Стржалко. А в описі 1878 року записано, що церква в Неньковичах побудована в 1823 році на кошти прихожан. Тут зберігаються метричні книги з 1823 року. Зовні пофарбована в червоний колір, усередині – в голубий. У церкві 19 ікон: 3 нові «хорошого живопису», інші старовинні. Престол – в ім'я Покрови Пресвятої Богородиці. До приходу входять села Неньковичі та Мутвиця. Прихожан 735, вони займаються виключно землеробством. Тут 2 кладовища. Релігійність селян посередня. Хресна хода здійснюється один раз на рік у Неньковичах. У приході є церковно-приходське попечительство. Школи немає, тому грамотних тут не більше 5 чоловік.

НОБЕЛЬ. У місті Нобель, за переказами, було 5 церков. Одна із них, Пречистенська,

лір. Тут 2 престоли: в ім'я Великомученика Дмитрія та в ім'я Святителя та Чудотворця Миколи. Метричні книги зберігаються з 1805 року. До приходу входять околиця Серники, село Нові Серники, Дубрівськ та Вовчиці. Приписна церква – Дубрівська Воскресенська, побудована за кошти прихожан. Була приписна церква й у селі Вовчицях, вона закрита в 1831 році. Кладовищ тут 4, і на кожному є каплиця. Прихожан – 2181 чоловік. Більшість із них селяни, але є міщани із колишньої шляхти. Займаються вони землеробством. Прихожани дуже релігійні, хресна хода тут звичне явище. У приході є церковно-приходське попечительство, церковно-приходська школа. Відсоток грамотності серед міщан дуже високий, а серед селян мало помітний.

ХРАПИН. Церква розташована за 1 версту від

буває. У хвилі в приході немає, тому й грамотних між прихожанами зовсім немає.

ВИТЧОВКА (назви сіл подано згідно описів). Церква побудована в 1837 році на кошти поміщика Адама Скірмунта. Стіни пофарбовані жовтою фарбою, дах – червоною. Усередині стіни побілені крейдою із клеєм. Престол - в ім'я Архістратига Михайла. Архівні книги зберігаються з 1837 року. До приходу належить лише село Витчовка. Прихожан 795, вони землероби. Тут немає ні штатно-народної, ні церковно-приходської школи. Дітей посилають до школи, яка діє при волосному правлінні. Грамотних у приході до 20 чоловік.

КУХОЦКАЯ-ВОЛЯ. За 1 версту від села знаходиться три кургани. Існує легенда, що в першому поховані татари, у другому – пригнані звідкись євреї, а в третьому – християни. У приході проживали 531 чоловік та 523 жінки. Перша відома в Кухоцькій Волі церква була побудована місцевим власником Скоропісом «приблизно за 280 років до нашого часу». Через 100 років після цього поміщиком Аполінарієм Ордою була споруджена друга. Вона проіснувала до 1853 року, бо стала непридатною для користування, а в 1875 році була

непомітний.

ЛОКНИЦЯ. Церква побудована в центрі села невідомо коли, за кошти прихожан. Зовні та всередині не пофарбована. Престол - в ім'я Вознесення Чесного Хреста. У церковному архіві зберігаються метричні книги з 1789 року. До приходу входить лише село Локниця, тут проживає 280 чоловіків та 274 жінки. Займаються жителі села лише землеробством. У релігійному відношенні, село не на високому рівні. У приході є церковно-приходське попечительство. Школи немає, але грамотних у селі біля 10%.

МОРОВИН. Діюча приходська церква, яка знаходиться на краю села, побудована в 1760 році римсько-католицькими монахами Домініканського ордену, а в 1877 році відремонтована. Зовні не пофарбована, внутрішні стіни без побілки й теж не пофарбовані. Іконостас пофарбовано в білий колір, із пілястрами, позолоченими рамами, різьбою. Престол один – в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці. Ікони тут «нового письма». До приходу входять містечко Погост «Заречський», Староконі, Іванчиці та Привітівка. Приписні церкви: Погостська, Старокінська, Іванчицька та Привітівська (записано Привотовковская). Відзначено, що Погостська Успенська побу-

дана в центрі села невідомо коли, за кошти прихожан. Тут 10 ікон «хорошого живопису» в позолочених рамах. Євангеліє та богослужбові книги пожертвовані церкві Аксаковим. Тут зберігаються метричні книги з 1787 року. Приписні церкви – Сенчицька Хрестовоздвиженська, побудована в 1843 році за кошти прихожан, та Вольковська Покровська, побудована поміщиком Рафальським. До приходу входять села Морочне, Сенчиці, Дубчиці, Осова та Ваньки (напевне, Вулька). Прихожан 1225, вони займаються землеробством. Кладовище тут 6, на двох із них є каплиці. Архімандрит Микола описує чудотворну ікону, яка зберігається у Вольковській церкві: «Месточтимая чудотворная Вольковская икона молящегося (страждущего) Спасителя находится в Покровской деревянной церкви села Волька. При Вольковской церкви хранится рукописное на польском языке описание 37 чудес с 1786 по 1832 годы, бывших от сей иконы, составленные, вероятно, местными священниками». У приході є церковно-приходське попечительство та штатне народне училище, проте відсоток грамотності невеликий.

НЕНЬКОВИЧІ. Про будівництво давньої церкви нічого не відомо. У записах архімандрита Миколи 1864 року вказано, що діюча цер-

ква в цьому селі побудована в 1757 році на кошти прихожан. У 1864 році тут проживало 138 чоловіків та 154 жінки.

Одна із них, Пречистенська, була приписана в 1840 році до Преображенської, яка згоріла від блискавки 22 серпня 1875 року. Приход залишився без церкви. Збережено 7 дзвонів згорілої церкви, метричні книги з 1775 року. До приходу входило місто Нобель та село Сваловичі. Прихожан 1206, більшість із них міщани, вони займаються землеробством та рибними промислами. Рибна ловля в Ноблі в оренду не здається, а притч сам користується нею. Кладовище в приході одне, на ньому дерев'яна каплиця. Ступінь релігійності середній. У приході є церковно-приходське попечительство та церковно-приходське училище. Але навчання там проводиться не кожен рік. Відсоток грамотних непомітний.

РІЧИЦЯ. Покровська церква в цьому селі побудована в 1757 році на кошти прихожан. У 1864 році тут проживало 138 чоловіків та 154 жінки.

СЕРНИКИ. Про будівництво старої церкви, яка згоріла до 1820 року, нічого невідомо. Нинішня церква, яка знаходиться в центрі села, побудована на кошти прихожан у 1821 році. Зовні церква не пофарбована, а дах пофарбовано в червоний колір. У середині нижня частина стін пофарбована, верхня – побілена. Іконостас пофарбований у зелений ко-

шований за 1 версту від села. Побудована в 1830 році на кошти поміщика Ридзевського. Зовні вона пофарбована в зелений колір, дах – у червоний, а купола – у білий. Тут 31 ікона посереднього письма. Престол - в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці. Метричні книги зберігаються з 1788 року. До приходу належать села Храпин, Новосілля, Кухче, Задовже, Кутин, Любинь та Островок (нинішній Острівськ). Приписні церкви: Кухченська Георгіївська, побудована в 1848 році поміщиком Петром Ордою, та Кутинська Михайлівська, побудована в 1787 році поміщиком Михаловським. Прихожан - 1850, вони займаються землеробством. Ступінь релігійності низький, хресна хода не в звичаї. У приході є церковно-приходське попечительство. Школи немає, тому відсоток грамотних незначний.

Крім інформації про зарічненські церкви, цікаво читати розповідь архімандрита Миколи про благочестиві звичаї поліщуків при церковному богослужінні, при хресній ході, у свята, про звичаї сімейного та громадського життя. Закінчуються ці поради такими словами: «У важкі хвилини життя звертайтеся за порадою до священика».

Валентина ТУМАШ,
с.Мутвиця